

tum sine justa causa à lege humana dispensare? Respondeo negativè cum S. Thoma h̄c qu.97. art.4. ubi docet quod superior sine causa & pro sola voluntate dispensans cum inferiori, peccat contra fidelitatem erga Rēpublicam, quæ ei potestatē legislativam, in qua includitur dispensativa, commisit, ut illa uti posset in ejus bonum & commodum, non verò in ejus destrucciónem & nocumentum. Agit etiam contra prudentialm, eximendo à lege communī eum qui non est eximendus. Item peccat contra justitiam, quia eximere ab onere communī eum qui non est eximendus, est vitium acceptio personarum, oppositum justitiae distributivae. Unde Bernard. lib.3. de considerat. cap.4. *Vbi necessitas vigeret, excusabilis dispensatio. Vbi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas dico communis non propria. Cū nihil horum est, non planè fideli dispensatio, ed crudelis dispensatio est.* Non peccat tamen inferior utendo dispensatione concessa à superiori sine legitima causa; quia nullus peccat utendo jure suo: At sic dispensatus utitur jure suo, utendo indulgentiā dispensacionis sibi concessæ: Ergo non peccat.

3. Nec valet si dicas cum P. Martinono, quod licet utens tali dispensatione, non peccet contra legem humanam, quæ definit ipsum obligare, peccat tamen contra jus naturale, quia turpis est pars quæ toti non consentit. Non valet inquam, quia licet turpis sit pars quæ à toto sine causa discordat, non tamen quæ discordat à toto cum causa: At ille qui uitetur tali dispensatione, non discordat à toto sine causa; nam ad non servandum legem illam in qua est dispensatus, habet causam & titulum legitimum, scilicet beneficium dispensationis: Ergo nec contra legem humanam, nec contra jus naturale peccat.

4. Observandum tamen est, dispensationem factam à Summo Pontifice in votis, vel in alijs quæ sunt de jure divino, aut naturali, sine legitima causa, invalidam esse, subindeque sic dispensatum, non posse tali dispensatione uti, tñta conscientia; quia Summus Pontifex non accepit à Christo potestatem dispensandi in jure divino, aut naturali, sine rationabili causa; ut rectè observant Caetanus in summa, verbo *Dispensatio*, Sylvestris verbo *Votum* 4. qu.3. & Soto de justitia & jure quæst.7. art.3. ad 3. Quantum verò ad ea quæ spectant ad jus humanum & Ecclesiasticum, potest Summus Pontifex, ex plenitudine sua potestatis, validè in illis dispensare, non tamen licet, si nulla justa causa talis dispensationis existat. Unde Bernardus loco supra citato, ad Eugenium Papam hæc scribit: *Sic faciendo probabis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitia foris non ita. Facitis hoc, quia potestis, sed utrum & debeatis, quæstio est.*

CAPUT VIII.

De abrogatione legum humanarum.

1. Abrogatio differt ab irritatione, derogatione, correctione, & cessatione legis. Irritare enim legem est impedire, ne illa obligandi robur habeat. Abrogare est postquam vim obligandi lex obtinuit, illam in universum tollere. Derogare est illam non in toto sed in partem tollere. Corrigere legem est illam moderari, addendo, vel demendo aliquid. Demum lex cessare dicitur, quando vel finitur tempus, pro quo illa ad obli-

gandum posita fuit, vel cessat causa propter quam lata fuerat.

2. Legislator potest abrogare legem à se latam, eadem potestate quæ illam condidit. Idemque possunt illius successores, & quem potestatē habentes, & à fortiori superiores. At inferiores non possunt abrogare leges superiorum, cū inferior nul-lum jus aut potestatē habeat in superiorē, ejusque constitutiones ac leges.

Licet legislator peccet abrogando leges absque ulla causa & utilitate, abrogatio tamen sic facta, valida est, nec tenentur amplius subditi legem sic abrogatam servare; quia lex essentialiter constituitur voluntate & imperio Principis, unde eo, ob quamcumque tandem rationem sublatum, cessat lex, subindeque obligatio ejus; nam ubi lex non est, nec legis obligatio esse potest.

Tribus modis lex antea acceptata abrogari potest: primò per expressam revocationē Principis, secundò per constitutionem novae legis, priori repugnatis; tertio per contrariā confuetudinem, sicut enim consuetudo habet vim instituendi legem, ita & eam abrogandi, ut supra cap.5. §.2. dicebamus.

Justæ vero causa abrogationis legis humanæ sunt primò, si ejus observatio reddatur nociva. Secundò, si ejus observantia reddatur incompossibilis cum lege naturali, vel divina. Tertiò, si ratione subiecti, vel alicuius circumstantie, lex fiat observatu moraliter impossibilis. Quartò, si legū multitudine sit magna, expediaturque multas abrogari, & subditorū libertatē, non adeo restringi circa res indifferentes.

3. Quæres, an quando cessat tota & integra ratio propter quam lex lata fuit, eo ipso cesset legis obligatio?

Respondeo affirmativè contra Suarem lib.6. de legibus cap.9. ubi licet faciat, quod quando leges præcipiant actus de se indifferentes, ut ferre aut non ferre arma, exportare triticum, & simili, cessent, deficiente fine adæquato ad quem leges illæ ordinantur; contendit tamen, quod quando lex præcipit actum de se bonum, non cessat, deficiente fine extrinseco quem legislator intendit; quia (inquit) bonitas intrinseca quæ pollet, est finis proximus & intrinsecus legis. Opposita tamen sententia videtur probabilior, quia nimis lex non obligat, nisi iuxta voluntatem legislatoris à quo fertur, neque continuat obligationem, nisi perseverante moraliter eadem voluntate: A tñi cessante tota & integra ratione propter quam legem tulit, non perseverat moraliter voluntas obligandi: Ergo cessante tota illa ratione, lex non amplius obligat. Major patet, Minor probatur. Legislator non habuit voluntatem obligandi, nisi dependenter ab illa ratione, & propter illam, sive actus aliquin habeat intrinsecam bonitatem, sive non: At cessante ratione motiva, vel causa finali propter quam aliquid volumus, desinimus illud velle, cum impossibile sit stare actum voluntatis, sublatu ejus objecto formalí: Ergo cessante tota & integra ratione propter quam legislator legē tulit, & voluit eam obligare, cessat quoque voluntas obligandi.

Confirmatur: Si lex præcipiat jejunium semel in hebdomada, ad Deum placandum, propter aliquam necessitatem publicam, cessante publica necessitate, cessat obligatio jejunij, quamvis citra illam necessitatem, jejunium sit actus virtutis, habens bonitatem & honestatem intrinsecam temperantia: Ergo quamvis lex præcipiat actum intrinsecum bonum, si tamen cesset causa adæquata legis, seu tota ratio motiva propter quam fuit lata, cessat ejus obligatio.

4. Dixi

4. Dixi cessante causa adæquata, quia si lex lata fuerit ob plures causas, cessante una, dummodo non cessent alia propter quas lata est, non cessat obligatio legis. Sicut quia lex baptismi lata est non solum ad tollendum originale, sed etiam ad consignandum hominem Christianæ Religioni, cumque à coeteris sc̄tis distinguendum, & reddendum idoneum & capacem ad reliqua Sacra-menta suscipienda; tametsi prima causa cessaret, & peccatum origine per sanctificationem in utero matris esset sublatum, nihilominus adhuc lex baptismi, propter alias causas propter quas lata est, obligaret.

CAPUT IX.

De lege divina veteri.

§. I.

Premittuntur qua de lege veteri apud omnes sunt certa.

1. **L**egem veterem esse verè divinam, & non hominum, sed Dei ipsius auctoritate immediate latam, de fide certum est, ac definitum in Tridentino sess.4. decreto de Canonis scripturis, ubi sic dicitur: *Omnis liber tam veteris quam novi testamenti, cùm utriusque unus Deus sit auctor, Ecclesia Catholica, pari pietate, affectu, ac reverentia suscipit & veneratur.* Colligitur etiam aperte ex Scriptura, nam Christus Matth.15. loquens de lege Mosaïca, appellat eam *mandatum Dei* cùm ait: *Iustum fecisti mandatum Dei propter traditiones vestras.* Et Apostolus ad Roman.1. & Hebrei.1. affirmat Patrem Christi fuisse authorem veteris testamenti. Ratio etiam suffragatur, nam ut discurret D. Thomas h̄c qu.98. art.2. Ejusdem est proponere finem, & disponere media ad finem: Sed lex Evangelica est finis legis Mosaïca, juxta illud Apostoli ad Roman.10. *Finis legis Christus:* Ergo idem Deus qui est author legis Evangelicæ, est etiam author legis Mosaïcae.

Constat etiam ex Scriptura, legem veterem fuisse à Deo traditam Moysi per Angelos, in monte Sina, & ab eodem promulgatam. Nam S. Stephanus Act.7. de Moysi ait: *Hic est qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum Patribus nostris, qui accepit verba vita dare nobis.* Non deest etiam ratio seu congruentia ad id suadendum, nam ut ait D. Thomas qu. citata art.3. lex vetus erat imperfecta, & quasi dispositio quædam ad legem novam: Ergo conveniens fuit ut nova daretur à Christo Domino, vetus autem à ministris. Sic enim fit in artibus ordinatis, ut supremus Artifex per suos ministros disponat ea quæ necessaria sunt ad opus, ipse vero ultimam perfectionem adhibeat.

Tertiò certum est, legem veterem fuisse bonam & sanctam, utpote à Deo traditam, à quo nihil malum vel iniquum prodire potest. Unde Apostol. ad Rom.7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.* Ubi mandatum legis Mosaïcae dicitur sanctum, propter præcepta ceremonialia, iustum, propter judicialia; bonum propter moralia ut observat D. Thomas h̄c qu.99. art.4.

2. Dices, præcepta legis Mosaïcae Ezechiel. 20. dicuntur non bona. Et Apostolus 2. ad Corint. 3. ait quod littera occidit, spiritus autem vivificat, ubi

Pars II.

nomine litteræ, veterem legem intelligit. Et ad Hebrews 8. dicit verus testamentum culpā non vacasse. Deimum lex vetus permittebat odium inimicorum, usum, pluralitatem uxorum, libellum repudij, quæ mala sunt, & à recta ratione aliena: Ergo non erat bona & sancta.

Respondeo quod quando præcepta veteris legis dicuntur non bona, hoc debet intelligi de præceptis ceremonialibus, quæ appellantur non bona, id est non perfecta, quia gratiam non conferbant, per quam homines sanctificarentur & à peccato mundarentur. Ita S. Thomas h̄c qu.98. art.1. ad 1. Similiter lex vetus ab Apostolo occidere dicitur, eò quod spiritus vitam, id est gratiam, vi sua largiti non posset, & concupiscentiam prohibendo augerer, ut explicat Augustinus de spiritu & littera cap.4. Cùm verò idem Paulus ait vetus testamentum culpā non vacasse, culpam non sumit pro peccato, sed pro imperfectione, defectu, & infirmitate, & solum significare vult, ipsum imperfectionum fuisse, & habuissi aliquem defectum, eò quod gratiam non conferret, ad perfectum non adducet, & ad æternam salutem immediatè suos observatores nouo evenerit.

Ad illud quod additur de odio inimicorum, dicendum est, illud non fuisse in veteri lege permisum, cùm Leviticus 19. dicatur: *Non quares ultionem, nec memor eris injuria cibuum tuorum.* Unde cùm Matth.5. dicitur: *Andis quia dictum est antiquis, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum:* non significatur (ut aliqui existimant) odium inimicorum fuisse aliquando in antiqua lege præceptum, aut permisum; sed solum fuisse deductum à Judais, seu à quibusdam Rabiniis, odio habendos esse universitatem inimicos, ex eo quod Deus illis præceperat, ut amicos diligenter, & Gentes quasdam tanquam inimicas persequerentur & perderent. Unde idem est ac si diceretur: *Andis quia dictum est antiquis, diliges proximum tuum (et per malam Consequentiam Rabiniorum & Phariseorum deductum) & odio habebis inimicum tuum:* *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

Ad id quod subditur de usura, respondet D. Thomas 2.2. qu.78. art.1. ad 2. usuram erga alienigenas non fuisse approbatam aut permisum in veteri lege, sed tantum impunè toleratam pro foro externo & non pro interno; quemadmodum in Republica minorâ mala, ad vitanda majora, interdum impunè à Principibus & Magistris tolerantur.

Demum ad id quod ultimo loco de pluralitate uxorum & libello repudij obicitur, dicendum est, Deum dispensasse cum Judæis, ut plures haberent uxores, & ut per libellum repudij possent uxores dimittere, & alias ducere. De quo fuisse in Tractatu de matrimonio cap.1. & 4.

3. Quartò certum est, legem Mosaïcam, quamvis bonam & sanctam, fuisse imperfectam, comparativè ad legem Evangelicam. Nam ut discurret S. Thomas supra qu.91. art.5. Attenditur perfectio & imperfectio legis secundum tria quæ ad legem pertinent. Primo enim ad legem pertinet, ut ordinetur ad bonum commune sicut ad finem. Quod quidem potest esse duplex scilicet bonum sensibile & terrenum, & ad tale bonum ordinabatur directè lex vetus, unde statim Exodi 3. in principio legis invitatur populus ad regnum terrenum Chananaeorum. Et iterum bonum intelligibile & celeste, & ad hoc ordinat lex nova, inde statim Christus ad regnum celorum in sua predicationis principio invitavit, dicens: *Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum celorum Matth.4.*

M 3 E 3

Et ideo Augustinus dicit 4. contra Faustum, quod temporalium rerum promissio in testamento veteri continentur, & ideo vetus appellatur, sed aeterna vita promissio ad novum pertinet testamentum. Secundum ad legem pertinet dirigere humanos actus secundum ordinem iustitiae, in quo etiam superabundat lex novae legi veteri, interiores actus anni ordinatio, secundum illud Matth. 5. Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisaorum, non intrabis in regnum celorum, & ideo dicitur quod lex vetus prohibet manum, lex nova animam. Tertio ad legem pertinet inducere homines ad observantias mandatorum, hoc quidem lex vetus faciebat timore poenarum. Lex autem nova facit hoc per amorem qui in cordibus nostris infunditur per gratiam Christi, que in lege nova confertur, sed in lege veteri figurabatur, & ideo dicit Augustinus contra Adamantium Manichei Discipulum, quod brevis differentia est legis & Evangelij, timor & amor.

§. II.

De preceptis legis veteris.

4. Triplicia fuerunt precepta legis Mosaicæ, moralia, ceremonialia, & judicialia. Finis enim illius erat dirigere populum Iudaicum, & convenienter ordinare, tum in ijs quæ spectant ad rectitudinem naturalem rationis humanae; tum etiam in ijs quæ ad cultum divinum, & ad justam politiam pertinent. Ad primum data erant precepta moralia; ad secundum, ceremonialia, ad tertium, judicialia. Et per hæc tria simul sumpta homo convenienter ordinabatur circa seipsum, circa Deum, & circa proximum; ac per ea, si bene observarentur, Respublica Judæorum in felici & florenti statu conservanda erat, ut Deus illis promiserat Deuteronom. 28.

5. Precepta moralia (ut notat S. Thomas hic qu. 100. art. 11.) sunt in triplici differentia: nam quædam (inquit) sunt communissima, & adeò manifesta, quod sunt quasi fines preceptorum; unde in eis nullus potest errare secundum judgmentum rationis. Quædam vero sunt determinata, quorum rationem statim quilibet etiam popularis potest de facilis videre; & tamen quia in paucioribus circa hujusmodi contingit iudicium humanum perverti, hujusmodi editione indigent; & hæc sunt precepta Decalogi: Quædam vero sunt, quorum ratio non est adeò qualibet vel qualicunque possessione alterius, ad possidendum illegitimè præter consensum, ejus & voluntatem nulla alia adjunguntur, quia per ea universaliter omnis mala concupiscentia prohibetur. Hæc Sanctus Thomas, quibus differentiam preceptorum moralium veteris legis luculenter exponit.

6. Quoad precepta vero ceremonialia, Generatius, lib. finem Chronologij, ex Burgensi, & aliis Doctoribus, asserit ea in antiqua lege usque ad numerum sexcentorum tredecim ascendiisse; ex quibus erant ducenta quadraginta octo affirmativa, tot scilicet quot sunt in homine membra & ossa, & trecenta sexaginta quinque negativa, quot in anno dies numerari solent. Omnia tamen ad quatuor genera revocari possunt. Alia enim erant de sacrificiis, quorum tria erant genera in antiqua lege, nempe holocaustum, hostia pacifica, & hostia pro peccato, quorum differentiam explicabimus in Tractatu de virtutibus cardinalibus, cum de religione agemus. Alia de Sacramentis, quæ varia extiterunt in antiqua lege, tam pro laicis, quam pro Sacerdotibus & ministris templi; ut circumcisio, Agnus Paschalis, consecratio Sacerdotum, eis panis propositionum, ablutio manuum & pedum, raso pilorum, & similia, de quibus agit S. Thomas hic quæst. 102. art. 5. Item in veteri lege quædam erant precepta ceremonialia de rebus sacris, quæ ad divinum cultum tanquam instrumenta & adminicula ordinabantur, inter quas ista erant præcipua, Tabernaculum, Arca foederis, continens duas legis tabulas, virginis Aaronis, quæ fronduerat, & urnam auream cum manna; propitiatorium, quod erat ad instar cuiusdam mensæ ex auro purissimo, mensa panum propositionis, altare thymianatis seu incensii, in quo incendebatur thus, & alia aromata suavissimi odoris, altare holocausti, in quo omnes

res victimæ oscrebantur, & demum varia vasorum genera, nempe acetabula, phialæ, thuribula, cvarchi, lebetes, hydræ, mortariola, lucerna &c. de quibus accuratè differunt Josephus lib. 3. antiquitatum, & Ribera lib. 3. de templo Salomonis. Denique in veteri lege aliqua erant præcepta ceremonialia de aliquibus observantis legalibus, quibus ex decreto Dei populus Judæorum discernebatur ab aliis gentibus, inter quæ præcipue erant, abstinentia à suffocato, sanguine, pinguedine, carne suilla; ab animalibus, qua non haberent ungulam divisam, sed solidam & unitam, quæque etiam non ruminarent; manducatio panum azymorum, lactucarum agrestium, & aliorum id genus, quorum significacionem fusæ ac eruditè explicat S. Thomas quæst. 102. art. 6. Eiusdem generis hæc erant: Non coques bœdum in luce matris sua. Non arabis in bove & asino. Veste quæ ex duobus texta est non indueris. Non indueris vestimenta, quod ex lana, linoque contextum est. Qui tetigerit mortuum, immunis erit usque ad vesperam,

7. De præceptis judicialibus abunde differit S. Thomas quæst. 104. & 105. ubi ea ad quatuor capita revocat. Nam quædam præscribunt certum ordinem iustitiae inter Principe & populum, quædam inter ipsos cives; quædam inter populum & extraneos; quædam denique inter domesticos ejusdem familie. Exempla passim sunt in Scriptura: v. g. pro principe dantur præcepta quomodo creandus sit, quomodo se gerere debeat erga populum, & vicissim populus erga illum. Similiter pro populo & cibis inter se dantur præcepta emptionis & venditionis, & aliorum contractuum. Pro extraneis dantur præcepta de susceptione advenarum & peregrinorum, & de modo belli gerendi contra hostes. Denique pro domesticis leges sunt de viro & uxore, de parentibus & liberis, de dominis & servis, de consanguineis & affinibus, an sint inter eos incunda matrimonio, & cætera alia.

8. Differunt autem hæc præcepta à moralibus, quod moralia ad legem naturæ proximè pertineant; judicialia vero valde remotæ, cum tantum sint determinationes eorum quæ generaliter in jure naturali continentur: v. g. jure naturali fures puniendi sunt, jure autem illo judiciali pena mortis eis infligitur. A ceremonialibus vero tripliciter differunt. Primo, quia ceremonialia pertinebant ad cultum divinum, judicialia ad iustitiam cum proximo servandam. Secundo, quia ceremonialia per se primò instituta erant ad Christianum & mysteria Christianæ religionis significanda & figuranda, non autem judicialia. Ex quo sequitur tertium differentia, nempe quod ceremonialia omnia desierint, imò & mortifera sint; judicialia vero aliqua adhuc remaneant, non quidem quatenus à veteri lege sunt præscripta, sed solum quatenus sunt à Regibus & Legislatoribus in utilitatem publicam assumpta; alia vero mortua quidem sint, non tamen mortifera, cum absque peccato observari possint, ut ex dicendis §. sequenti patet.

§. III.

An, & quando lex vetus abrogata fit?

9. Dico primò, lex vetus de facto abrogata est, & definit obligare.

Conclusio est certa de fide, & definita ab Apostolis in Concilio Jerosolimitano super hac questione habitu, eamque passim docet Paulus in suis

Epistolis, præfertim ad Roman. 6. versu 15. ad Galat. 3. ver. 19. ad Ephes. 2. versu 14. & ad Coloss. 1. versu 16.

Confirmatur ex illo ad Hebreos 7. Translatio Sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat. Atqui Sacerdotium veteris legis translatum est in sacerdotium nova legis, ut tota epistola ad Hebreos contendit Apostolus: Ergo & ipsa lex translata est in novam, sicque tandem abrogata, de facto desit obligare.

10. Si autem quæras, cur abrogata fuerit? Respondeo primò, ilam abrogaram esse, propterea quod vetus testamentum imperfectum est & infirmum. Unde Apostolus ad Hebreos 7. Reprobatio (inquit) fit præcedentis mandati propter infirmitatem & iniilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex. Secundò, quia grave jugum erat. Quam abrogationis rationem indicavit D. Petrus Act. 15. cum dixit: Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices Discipulorum quod nec patres nostri, nec nos portare potuimus? Tertiò, quia continebat tantum figuratas, quæ per Christum implete sunt. Unde Bernardus homil. 1. super Missus est: Prodeunte fructu, flos decidit, quia veritate apparente in carne figura persans. Vel ut ait Hieronymus in caput 4. ad ad Galatas: Prinsquam Christi in toto orbe Evangelium coruscaret, habuerunt suum fulgorem præcepta legalia; postquam vero majus Evangelica gratia lumen effulsi, & Sol iustitiae toti mundo se prodidit, stellarum lumen absconditum est, & eorum radix caligaverunt. Demum Christus (testis Apostolo ad Ephesios 2.) fecit uragum unum, id est ex duabus populis, Ethnico & Judaico, fecit unum ovile, ac proinde debuit dissolvere medium parietem legis Mosaicæ, qui separabat unum populum ab alio, & ambos unâ cædemque lege Evangelicâ concludere.

11. Dices, legem Mosaicam in sacris litteris prædicari in aeternum duraturam: Baruch. 3. Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ est in aeternum.

Respondeo cum D. Thoma hic qu. 103. art. 3. ad 1. legem veterem duobus modis dici posse aeternam: primò quod præcepta moralia, quæ partim in Decalogo, partim vero in alijs Scripturaræ locis continentur; hæc enim semper vigent & vigebunt, cum sint juris naturalis: secundò etiam quod ceremonialia, quandoquidem licet hæc abrogata sint, quod significationem durant tamen adhuc & durabunt, quod rem significatam, nempe Christum & religionem Christianam. Addo quod lex vetus ejusque præcepta, vocantur aeterna, quia ad tempus valde longum fuere statuta, & sine certo termino in ipsa legis promulgatione definita: statuta enim & præcepta quæ ita feruntur, solent vocari perpetua, in communi usu loquendi; eodem sensu quo leges omnes dicuntur esse perpetue.

12. Dico secundò, legem Mosaicam non cessasse ante Christi mortem. Ita communiter docent Theologi, paucis exceptis, qui volunt legem Mosaicam cessasse ante mortem Christi, in ipsa institutione Baptismi, per quam cessavit obligatio Circumcisionis, & consequenter totius legis Mosaicæ, cuius obligatio in illa fundabatur, & ab illa orientabatur, ut significat Paulus ad Galat. 3.

Probatur conclusio multipliciter: Primò quia lex Mosaicæ umbrialis erat & figurativa, subinde quæ non cessavit, donec ejus umbra & figura impleta fuerint: At illa non fuere impletæ usque ad mortem & passionem Christi, & antequam Christus jam expiratus diceret, Consummatum est: Erat